

زندگانی معصومان

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَالَهُ وَسَلَّمَ

پیامبر اکرم

علامه محسن امین
ترجمه‌ی مصطفی گرگان‌پور

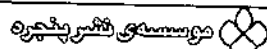
موسسه‌ی نشر پنجره

زندگانی معصومان (۱)

پیامبر اکرم ﷺ

علامه محسن امین
سرپرست گروه ترجمه: احمد برادری
ترجمه‌ی مصطفی گرگان‌بیک
ویراستار: علی میرحسین‌لو
طبع روی جلد: کاظم طلایی
زیر نظر شورای بررسی
چاپ اول: بهار ۹۱
شمارگان: ۳۰۰۰ جلد
حروفچینی: پنجره
لیتوگرافی: کارا
چاپ: چارگل
صحافی: دلشاد
حقوق چاپ و نشر محفوظ است.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۲-۱۹۴-۳

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان ابوریحان، کوچه‌ی دازی، شماره‌ی ۳۲
تلفن: ۸-۰۶۶۴۱۶۹۲۷ فکس: ۰۶۶۴۰۳۵۶۲ صندوق پستی: ۱۳۱۸۵/۲۱۷
فروشگاه: بزرگراه نواب، میدان بریانک، روبه‌روی پارک هفت‌چنار
شهر کتاب هفت‌چنار ☎ تلفن: ۵۵۷۷۹۴۵۵

سرشناسه	: امین، محسن، ۱۸۶۵ - ۱۹۵۲ م.
عنوان قراردادی	: اعیان‌الشیعه - فارسی - برگزیده
عنوان و نام پدیدآور	: زندگانی معصومان: پیامبر اکرم (ص)/ محسن امین / ترجمه‌ی مصطفی گرگان‌بیک.
مشخصات نشر	: تهران: پنجره، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۸ ص.
فروست	: زندگانی معصومان
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۲-۱۹۴-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
موضوع	: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق.
موضوع	: شیعه -- سرگذشتنامه
شناسه افزوده	: گرگان‌بیک، مصطفی، ۱۳۲۷ - مترجم
شناسه افزوده	: امین، محسن، ۱۸۶۵ - ۱۹۵۲ م. اعیان‌الشیعه
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۹ ۶۰۴۲۱۲۳ الف ۸ / الف ۵۵ / ۲ / BP
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۹۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۷۷۴۳۹

فهرست

۷	مقدمه‌ی ناشر.
۱۳	آخرین فرستاده‌ی خدا
۱۵	نسب شریف حضرت
۱۸	سرپرستی عبدالمطلب از پیامبر
۲۱	ازدواج او با خدیجه
۲۲	ویژگی‌های جسمی پیامبر
۲۵	اخلاق و حالات و آداب پیامبر
۳۴	کاتبان مشهور وحی
۳۵	بعثت محمد(ص)
۳۷	مبعث
۳۹	انقطاع وحی از رسول الله
۴۱	پیامبر چرا مبعوث شد
۴۲	والایی دستورات اسلام
۴۵	فراخوان دین اسلام به دانش و اندیشه
۵۹	توجه آیین اسلام به زن
۶۵	دعوت فرزندان عبدالمطلب به اسلام
۷۰	دعوت همگانی قریش
۷۳	هجرت به حبشه
۷۶	داستان غرانیق
۷۹	سوره‌ی عبس در حق چه کسی نازل شد؟

۸۱	محاصره در شعب و ماجرای صحیفه
۸۳	اسراء و معراج
۸۵	هجرت پیامبر (ص)
۹۰	قصه‌ی غار و خفتن علی بر بستر نبی (ص)
۹۹	برادرخواندگی میان مهاجر و انصار
۱۰۲	شریفایی هیت‌های عرب نزد پیامبر
۱۱۴	دعوت پادشاهان به اسلام
۱۲۱	جنگ‌های پیامبر (ص)
۱۲۵	غزوه‌ی بدر کبری
۱۴۷	غزوه‌ی احد
۱۸۵	غزوه‌ی خندق
۲۱۰	صلح حدیبیه
۲۱۶	غزوه‌ی خیبر
۲۲۸	غزوه‌ی موته
۲۳۳	فتح مکه
۲۵۰	غزوه‌ی حنین
۲۶۴	غزوه‌ی تبوک
۲۷۳	سریه‌های رسول‌الله
۲۸۶	نگاهی گذرا به جنگ‌های پیامبر (ص)
۲۸۹	پایان رسالت
۲۹۱	حجة الوداع
۲۹۸	ماجرای غدیر خم
۳۰۵	ماجرای سپاه اسامه
۳۰۹	اوج‌گیری بیماری پیامبر
۳۱۷	وفات رسول‌الله
۳۳۳	خطبه‌ها، وصیت‌ها، اندرزها و دعاها
۳۴۱	از حکمت‌ها و اندرزهای کوتاه حضرت
۳۴۶	کلمات قصار پیامبر (ص)

مقدمه‌ی ناشر

شیعیان همواره به پیامبر (ص) و امامان معصوم به عنوان الگو و اسوه نگریسته‌اند و این بزرگان را راهنمایان زندگی بهتر قرار داده‌اند. از همین روست که در جامعه‌ی امروز ایران، اقبال گسترده‌ای به کتاب‌های سیره و بیگ‌ی اخلاق و اعمال معصومان (ع) دیده می‌شود.

اما متأسفانه این تقاضا، کمتر با عرضی مناسبی روبه‌رو بوده و در مقابل، از سویی افکار و اندیشه‌های دین‌ستیزانه و حقیقت‌گریزانه در بخش‌هایی از جامعه رواج یافته و از سوی دیگر، متون و افکار متحجر، منحرف و تحریف‌شده نیز به میزان قابل توجهی از عمق و دقت انتقال ارزش‌ها و آموزه‌های صحیح اسلامی و شیعی به نسل جدید، کاسته است.

به همین خاطر، نیاز به متون مستند تاریخی که پیامبر و ائمه را بی‌پیرایه به ما معرفی کنند، واقعیت‌ها را از تحریفات جدا کنند و تاریخ را ابتدائاً و سپس نقل کنند، نیازی انکارناپذیر است. نسل جوان تشنه‌ی چنین معارفی است که از چشمه‌ای پاک و نالوده سرازیر شده باشد و بی‌شک اگر چنین دانش پاکیزه‌ای ارائه شود، مخاطب خود را در میان گرد و خاک دین‌ستیزی‌ها و خرافه‌گرایی‌ها خواهد یافت.

در کتاب اعیان‌الشیعه، چنین نگاه پیراسته و مستند و روش علمی و منتقدانه‌ای را می‌توان دید. این کتاب، میراث جاودانه‌ی علامه سید محسن امین عاملی است.

●
علامه سید محسن امین عاملی، فرزند سید عبدالکریم، در سال ۱۲۸۴ هجری قمری (۱۲۴۶ هجری شمسی) در قریه‌ی شقراء، از توابع جبل عامل در جنوب لبنان، دیده به جهان گشود. نسب او به زید شهید فرزند امام زین‌العابدین (ع) می‌رسد. او پس از آموزش علوم مقدماتی مثل قرآن و نحو، در سال ۱۳۰۰ به شهر مسافرت کرد و مشغول تحصیل علم بیان و منطق شد. سید محسن امین در سال ۱۳۰۸ برای ادامه‌ی تحصیل رهسپار نجف اشرف شد و تحصیل

سطح و خارج را آغاز کرد. از جمله استادان این عالم برجسته در سطح و خارج می‌توان به پسرعمویش سید محمدحسین امین، سید جواد مرتضی، نجیب‌الدین فضل‌الله عاملی، پسرعموی دیگرش سید علی امین، سید احمد کربلایی، شیخ محمدباقر نجم‌آبادی، شیخ ملا فتح‌الله معروف به شیخ‌الشریعه‌ی اصفهانی، محمدکاظم خراسانی (صاحب کفایه)، شیخ آقا رضا همدانی (صاحب مصباح‌الفقیه) و شیخ محمد طه نجف اشاره کرد.

او پس از تحصیل در نجف، در شعبان سال ۱۳۱۹ به دمشق بازگشت. از جمله فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی او در دمشق، علاوه بر مجالس موعظه و تربیت شاگردان، می‌توان به مدرسه‌سازی با دعوت از افراد خیر اشاره کرد. علامه امین در زمانه‌ای که درس خواندن دختران قبیح و حرام دانسته می‌شد، دختران را به تحصیل تشویق می‌کرد و نیز معتقد به استفاده از وسایل آموزشی جدید بود. فعالیت‌های سید محسن امین با توجه به مرجعیتی که در آن زمان در جامعه‌ی مذهبی دمشق داشت، نقش قابل توجهی در ارتقای سطح فرهنگی جامعه‌ی آن روز، نقش بسزایی داشت.

در بحران‌های سیاسی آن دوران نیز علامه امین موقعیت ویژه‌ای داشت. او در مقابله با تحت‌الحمایه‌ی فرانسه بودن، نقش مؤثری داشت و در عین حال نسبت به غرب واقع‌گرا بود و امتیازات تمدن غرب را نفی نمی‌کرد. از سوی دیگر، در برابر تلاش‌های فرانسوی‌ها برای اختلاف‌افکنی بین شیعه و سنی نیز زیرکانه مقاومت می‌کرد، به طوری که نه تنها در برابر قانون موسوم به «طوایف قیمومیت» که موجب تفرقه شیعه و سنی می‌شد ایستاد، بلکه حتی وقتی آن‌ها «مجلس ملی شیعه» را تشکیل دادند و سید محسن امین را به عنوان رئیس آن مطرح کردند، حاضر به قبول این امر نشد و در برابر اعتراض برخی شیعیان که می‌گفتند این کار می‌تواند به تقویت شیعیان بینجامد، صراحتاً گفت: «آنان با جدا کردن مراکز رسمی سنی و شیعه می‌خواهند برای اسلام و مسلمانان حيله کنند. همه‌ی ما مسلمانیم و از حقوق و وظایف یکسانی برخورداریم». او علاوه بر این پیشنهاد نماینده‌ی دولت فرانسه، حقوق و خانه و خودرو اعطایی فرانسوی‌ها را هم رد کرد و گفت: «روزی من با خداست و نمی‌خواهم روزی خور دولت فرانسه باشم».

نقطه‌ی عطف زندگی علامه سید محسن امین، فتوای او در تحریم قه‌زنی و دیگر انواع عزاداری‌های غیر شرعی بود که در آن زمانه شیوع داشت. او با نگارش کتاب التنبیه لاعمال الشبیه که در آن قه‌زنی و پاره‌ای از شیوه‌های عزاداری عوام را غیر شرعی، حرام و شیطانی خوانده بود، خود را آماج توهین و حتی تکفیر از سوی متحجران و خرافه‌پرستان زمانه‌اش

قرار داد. این فتوا، علما و مراجع زمانه را نیز به طرز عجیبی دودسته کرد؛ به طوری که دو مرجع بزرگ ایرانیان در آن زمان، در موافقت و مخالفت با نظر علامه امین فتوا دادند: سید ابوالحسن اصفهانی از نظر او حمایت کرد و قمه زنی و حتی استفاده از زنجیر و طبل را حرام و غیر شرعی دانست، اما میرزای نائینی به شدت با این فتوا مخالفت کردند. گروه قابل توجهی از علمای آن زمان و پس از آن نیز از نظر مرحوم نائینی حمایت کردند. اما در سوریه و لبنان، فضا سازی های عوام به حدی شدید بود که سید محسن امین را در سالهای پایانی عمرش خانه نشین کرد. سالهایی که تألیف کتاب اعیان الشیعه، مهم ترین دغدغه ی او بود.

علامه امین عاملی یک بار هم به ایران سفر کرد؛ در سال ۱۳۵۳ هجری قمری و به قصد زیارت بارگاه امام رضا (ع). در این سفر، مردم ایران و به خصوص شهر قم استقبال شایان توجهی از او به عمل آوردند. تا جایی که گفته شده آیت الله العظمی حائری محل نماز خود را جهت اقامه ی جماعت به ایشان واگذار کرد.

او در سال ۱۳۷۱ هجری قمری (۱۳۳۱ هجری شمسی) در ۸۷ سالگی درگذشت و طبق وصیتش، به همراه وسایل نویسنده گی اش از جمله کاغذ و قلم و دوات، در زینبیه ی دمشق به خاک سپرده شد. پسرش سید حسن امین نقل کرده که در روزهای قبل از فوت که علامه امین در بستری بیماری بود، گروهی از دوستانش که در تدوین اعیان الشیعه با وی همکاری می کردند، به ملاقاتش آمدند. او شروع به گریستن کرد و وقتی به تصور این که او از هراس مرگ می گرید، خواستند دلداری اش دهند، او گفت گریه ی من به خاطر پایان نیافتن کتاب اعیان الشیعه است، نه به خاطر رفتن از دنیا.

تعداد تألیفات علامه سید محسن امین را بیش از ۵۷ جلد ذکر کرده اند که در زمینه های مختلف اعتقادی، تاریخی، روایی، اصول، صرف و نحو، منطق، و نیز برخی ردیه ها و سفرنامه ها نگاشته شده اند. از جمله کتاب های این عالم برجسته ی شیعی می توان به تاریخ جبل عامل، شرح ایساغوجی در منطق، الدر المنظم فی علم الأصول، حاشیه بر عروة الوثقی، معادن الجواهر، المنیف فی علم التصریف و الأمالی اشاره کرد.

اما میراث جاودانه ی علامه امین، کتاب گران قدر اعیان الشیعه است که دایرة المعارف جامعی از احوالات رجال شیعه و شرح عقاید تشیع در اصول و فروع است. سید محسن امین، به رسم مؤلفان رجال، شرح حال خود را نیز در اعیان الشیعه آورده و در آن جا اشاره کرده که بیش از پنجاه سال از عمر خود را برای گردآوری و تألیف این کتاب صرف کرده است.

سید محسن امین قصد داشته که این کتاب را که به زبان عربی است، در ۱۰۰ جلد پانصد تا هشتصد صفحه‌ای گردآوری و منتشر کند، اما عمرش به طبع و نشر بیش از ۳۳ مجلد قد نداد. پس از فوت او، فرزند سید حسن امین یادداشت‌های پدر را گردآوری کرد و بار دیگر اعیان‌الشیعه را در ۱۰ مجلد قطع بزرگ حاوی ۵۲ جلد در سال ۱۴۰۳ هجری قمری بیروت به دست انتشار سپرد. سه سال بعد از آن هم، انتشارات دارالتعارف بیروت اعیان‌الشیعه را با افزودن مستدرکات و همچنین تكملة‌ای حاوی مقالات و اشعار برخی عالمان و ادیبان عرب، در ۱۱ مجلد حاوی ۵۵ جلد منتشر کرد.

جلد اول اعیان‌الشیعه، به مقدمه‌ی آن اختصاص یافته؛ در جلدهای دوم، سوم و چهارم به شرح حال و روزگار پیامبر (ص) و دیگر معصومان (ع) پرداخته شده و از جلد پنجم به بعد نیز به معرفی و شرح حال شخصیت‌های بزرگ شیعه اختصاص یافته است که تعداد آن‌ها به حدود ۱۲۰۰۰ تن می‌رسد. اما می‌توان آن‌ها به ترتیب حروف الفبا فهرست شده و در میان آن‌ها بسیاری از صحابه، تابعین، علمای رویان حدیث، قاریان و مفسران قرآن، حکیمان و متکلمان و منطق‌یون و ریاضی‌دانان و مهندسان و پزشکان و دانشمندان علوم مختلف و حتی پادشاهان و امیران، اعم از زن و مرد، دیده می‌شوند.

مجموعه‌ای که در پیش رو دارید، ترجمه‌ی بخش‌های مربوط به زندگانی چهارده معصوم علیهم‌السلام از کتاب اعیان‌الشیعه است که با عنوان «زندگانی معصومان» در شش جلد منتشر می‌شود. جلد اول این مجموعه به زندگانی پیامبر اکرم (ص) اختصاص دارد، جلدهای دوم و سوم به زندگانی امام علی (ع)، جلد چهارم به زندگانی حضرت زهرا (س) و دومین تا چهارمین امام شیعیان اختصاص دارد، در جلد پنجم زندگانی امامان پنجم تا یازدهم آورده شده و جلد ششم نیز به زندگانی و مطالب مربوط به امام مهدی (عج) اختصاص دارد.

از جمله مزیت‌های این کتاب، می‌توان به مستند و قابل دفاع بودن تک تک مطالب و جزئیات مندرج در آن اشاره کرد. نویسنده، جز در مواردی که مورد اتفاق همه‌ی تاریخ‌نگاران است، در تمام مواردی که ذکر می‌کند، به ذکر منبع و حتی در صورت لزوم روایان آن می‌پردازد و به علاوه، در موارد متعددی در این کتاب، به بحث و بررسی انتقادی روایات موجود از یک رویداد تاریخی پرداخته است تا حقیقت را از لایه‌لای روایت‌های مختلف، کشف کند. دقت علمی نویسنده به حدی است که اجازه‌ی تداخل نظرات خود با نقل‌های دیگران را نیز نمی‌دهد و تمام دیدگاه‌های شخصی او، با قید این‌که این نظر نگارنده و مؤلف کتاب است، از روایت‌ها و نقل‌های دیگران تفکیک می‌شود.

علامه محسن امین اگرچه شیعه است، اما در این کتاب تنها به منابع شیعی ارجاع نداده، بلکه شاید در موضوعاتی که مورد بحث شیعه و سنی واقع شده، کتاب خود را بیشتر به منابع اهل سنت مستند کرده است تا به عنوان مثال وقتی از فضایل امامان سخن به میان می‌آورد، به نظر نرسد که او در حال غلو است یا از روی علاقه‌اش به اهل بیت، چیزی را بر حقیقت می‌افزاید. از این رو، آن‌چه را او در معرفی معصومان (ع) مطرح کرده است، می‌توان فراتر از اختلافات شیعه و سنی دید و به عنوان اشتراکات مذاهب اسلامی پذیرفت.

ترجمه‌ی حاضر هم‌چنین این مزیت را دارد که در آن تلاش شده از نثر متداول روز استفاده شود و در فصل‌بندی‌ها و نیز انتقال مطالب، اثر علامه امین به سیاق امروزی نزدیک شود. شایسته است که از مترجمان محترم این مجموعه، آقایان چراغی، ناظمیان، مرتضوی و گرگان بیک، و جناب آقای احمد برادری که سرپرستی گروه ترجمه را بر عهده داشتند، و هم‌چنین آقای علی پیرحسین که براستاری این مجموعه را عهده‌دار شدند، تشکر شود.

مؤسسه‌ی نشر پنجره

ششم اردیبهشت ۱۳۹۱

مطابق با سوم جمادی‌الآخر ۱۴۳۳

شهادت حضرت فاطمه زهرا(س)